

Economic and Social Council

Distr.: General
October 2023

Original: English

Commission on the Status of Women

Sixty-eighth session

11-22 March 2024

**Follow-up to the Fourth World Conference on Women and
to the twenty-third special session of the General Assembly
entitled “Women 2000: gender equality, development and
peace for the twenty-first century”**

**Statement submitted by Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği
non-governmental organizations in consultative status with the
Economic and Social Council***

The Secretary-General has received the following statement, which is being circulated in accordance with paragraphs 36 and 37 of Economic and Social Council resolution 1996/31.

* The present statement is issued without formal editing.

Statement

Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği¹ (CŞMD) 2014 yılından beri tecavüz kültürü ve cinsel, cinselleştirilmiş şiddet ile ilgili farkındalık yaratmayı, cinsel şiddetin daha görünür kılınması ve önlenmesi için atölyeler düzenlemeyi, destek hizmetlerini sunan kurumların personellerine yönelik farkındalık artırıcı çalışmalar yapmayı ve tecavüz kültürünü değiştirip yerine onay kültürünü yerleştirmeyi amaçlamıştır.

Bu statement CSW 63. Oturumunda uzlaşılan sonuçlardan toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadınların ve kız çocuklarının güçlendirilmesi için sosyal koruma sistemleri, kamu hizmetlerine erişim ve sürdürülebilir altyapı başlıklarında Türkiye’deki mevcut durumu ortaya koymak için hazırlanmıştır.

1. Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine İlişkin Son Durum

BM 2030 Sürdürülebilir kalkınma hedeflerinden beşincisi olan toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için, bütüncül politikalar devletler tarafından hayata geçirilmelidir. Toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin Türkiye’de uygulanmaya çalışılan son proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından ortaklaşa finanse edilen ve Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Genel Müdürlüğü koordinasyonunda yürütülen, “Eğitimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Geliştirilmesi Projesi” (ETCEP), 19 Eylül 2014 tarihinden itibaren 24 aylık bir projedir. Bu proje o dönemde yürürlüğe girmiş ancak dönemin Millî Eğitim Bakanı Ziya Selçuk toplumun belli bir kesiminden olumsuz tepki almış ve proje 2016 yılında sonlandırılmıştır. İlgili proje o dönem bazı dernekler ve muhafazakar kesimler tarafından hedef gösterilmiş ve bu tür projelerin “aileleri yok edeceği” ve çocukları “cinsiyetsizleştireceği” söylenmiştir. 2019 yılına gelindiğinde ise gerçekleşen tepkiler nedeniyle bakanlığın programında artık bu tür bir projenin yer almayacağını açıklamıştır.²

Yanı sıra son 5 yıl içerisinde Türkiye İstanbul Sözleşmesi’nden tek taraflı çekilmiş, sözleşmenin ülke içi uyum yasası olan 6284 Sayılı Kadına Yönelik Şiddetle Mücadeleye ilişkin kanunun değiştirilmesi veya kaldırılması yönünde seçim vaatleri açıklanmıştır. İktidar ve ortağı siyasetçiler devleti temsilen sıklıkla ve istikrarla “aile” kurumunun korunmasına yönelik açıklamalar yapmış; tüm bu açıklamalar kadınların ve lgbti+’ların hemen her türden bireysel, anayasal hak talebine karşı hükümet tarafından hak ihlallerine ve hukuksuzluğa gerekçe olarak gösterilmiştir. Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddetin önlenmesi, kız çocuklarının evlilik yoluyla istismarının engellenmesi için herhangi bir faaliyet planı uygulanmamıştır. Bunların yanı sıra trans kadınlar da ihtiyaç duydukları hiçbir desteğe tam şekilde erişememektedir. Aynı zamanda seks işçiliği de günden güne kriminalize edilmektedir.

0. Türkiye’de Cinsel Şiddeti Önlemek Üzere Yapılandırılmış Bir Eğitim ve Koruma Sistemi yok

Cinsel şiddete yönelik alınacak tedbirler önleme, koruma ve müdahale olarak ayrılmaktadır. 2030 BM hedef 5.2.’ye göre kamu alanları ve özel alanlarda, bütün kadınlara ve kız çocuklarına yönelik, kadın ticareti, cinsel ve her türlü istismarı da kapsayan şiddetin her türünün ortadan kaldırılması gerekmektedir. Ayrıca 5.6. maddesine göre Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansı Eylem Programı, Pekin Eylem Platformu ve bunların gözden geçirme konferansları sonucunda ortaya çıkan konferans çıktılarına uygun olarak cinsel sağlık ve üreme sağlığı

¹ <https://cinselsiddetlemucadele.org/en/home-english/>

² Projeye Tepkiler Üzerine Bakanlık Açıklama Yaptı <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-47610198>

haklarına evrensel erişimin sağlanması gerekmektedir. UNESCO tarafından 2009 yılında yayınlanan ve 2018 yılında revize edilen “Cinsellik Eğitimi Üzerine Uluslararası Teknik Rehber” göre önleme sisteminde çocukların yaş ve gelişim süreçlerine uygun şekilde bilimsel ve hak temelli bakış açısıyla kapsamlı cinsellik eğitimi okul müfredatlarına girmelidir. Araştırmalar gösteriyor ki ³, özellikle toplumsal cinsiyeti anlamak; insan bedeni ve gelişim; cinsellik ve cinsel davranış ile cinsel sağlık ve üreme sağlığı kavramlarının konularına ait öğrenme hedeflerinin MEB ders kitaplarında karşılığının oldukça düşük olduğunu göstermektedir.

Kapsamlı cinsellik eğitiminin bilimsel bilgiye erişim hakkının yanında şiddeti önleyici rolü düşünüldüğünde, resmi müfredata eklenmesi ve ülke genelinde uygulanabilmesi önem kazanmakta, bununla beraber böyle bir uygulama için çocuk ve gençlerin üstün yararını gözeten, doğru yaklaşım ve bilimsel güncel bilgi birikimine sahip uzmanların yetiştirilmesi ve denetlenmesi gerekmektedir. Buna ilişkin bir çalışma olmadığı gibi, mevcut durumda bazı okullarda yalnızca “Mahremiyet Eğitimi” adı altında din, ahlak ve kültürün belirlediği çerçevelerde seminerler verilmektedir.

Ancak 2023 yılı itibariyle özellikle Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın hazırlamış olduğu 2021-2025 Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Ulusal Eylem Planı’nda⁴ ve 2023-2028 Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı’nda⁵ yer alan eylemlere ilişkin hangi faaliyetlerin yapıldığı hala izlenememektedir.

Çocuk Hakları Komitesinin Türkiye’nin 4. ve 5. Raporlarına⁶ ilişkin sonuç gözlemleri; sosyal hizmet uzmanları ve öğretmenler başta olmak üzere ilgili profesyonellerin cinsel sömürü ve istismar da dâhil olmak üzere şiddet olaylarını tespit etme ve bunlara etkili bir şekilde müdahale etme kapasitelerini güçlendirme tavsiyesini içerir.

2. Destek Sistemleri

Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) “Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddete İlişkin 35 sayılı Genel Tavsiye” 40. maddesine ve CSW 63, 14. Maddesine göre devletin koruma yükümlülükleri arasında şiddete maruz bırakılanları korumalı ve bütüncül destek hizmetlerine ulaştırmalıdır. Fakat Türkiye’de cinsel şiddet vakalarına dair devlet istatistik yayınlamamakta, cinsel şiddetten hayatta kalanlar ihtiyaç duydukları kapsayıcı (engellilik, dil erişimi v.b. de dahil) desteğe erişememektedir. Derneğin 2021 yılında hazırladığı raporla⁷ cinsel şiddete ilişkin destek sistemlerinin uluslararası standartlara uygun değildir. Ayrıca Türkiye, İstanbul sözleşmesinin bağlayıcı hükmü olan tecavüz kriz merkezleri veya cinsel şiddet sonrası tek kapı sistemini kurmamıştır.

³ Ders Kitaplarının Analizi Araştırma Raporu <https://ergengelisimi.org/wp-content/uploads/2022/08/Ozet-Okul-Oncesinden-Ortaogretim-Ogretim-Programlarının-ve-Ders-Kitaplarının-Analizi-.pdf>

⁴ Stratejik Ulusal Eylem Planı <https://www.aile.gov.tr/media/87064/kadina-yonelik-siddetle-mucadele-iv-ulusal-eylem-planı-2021-2025.pdf>

⁵ Çocuk hakları strateji eylem planı <https://www.aile.gov.tr/chgm/yayınlar/2023-2028-c-ocuk-hakları-strateji-belgesi-ve-eylem-planı/>

⁶ Raporlar için <https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/media/uploads/2021/09/28/G2103335.pdf>

⁷ Destek İstemek Hakkım adlı rapor https://cinselsiddetlemucadele.org/wp-content/uploads/2022/02/Destek_istemek_hakkim_Raporu.pdf

4. Kamu Hizmetlerine Erişim

63. oturumun uzlaşmış sonuç maddelerinde kadınların ve kız çocuklarının sosyal koruma mekanizmaları ve eğitim hakkı gibi kamu hizmetlerine erişimi özellikle vurgulanmış ve devletleri bütünleşik hizmetler için bütçe ayırmaya çağırmıştır. Dernek kendi açmış olduğu cinsel şiddet danışma telefon hattından cinsel şiddetten hayatta kalanlara ve yakınlarına yönlendirme ve danışmanlık hizmeti vermekte; onları hakları ve erişilebilir sağlık, hukuk ve sosyal hizmetler hakkında bilgilendirmekte, destek ve hizmetlere erişimleri konusunda desteklemektedir. Bu danışmanlık hattına başvuranların en büyük şikayetleri adalete erişime ilişkin kamu hizmetlerinin yetersiz olmasıdır. Kız çocukları aile içi istismara maruz bırakılmaları halinde herhangi bir desteğe erişememekte ve fail ile aynı ortamı paylaşmaya devam etmektedirler. Dernek hattına gelen başvuruların bir kısmını çocukluk çağı cinsel istismar vakaları oluşturmaktadır. Kız çocukları yetişkin olduklarında adalete erişmek adına çocukluk çağında maruz bırakıldıkları cinsel istismara ilişkin dava açma hakları olup olmadıklarını sormaktadır.⁸ Ayrıca bu tür davalarda cezasızlık da oldukça yaygın bir uygulamadır.

0. Sürdürülebilir Altyapının Önemine Dair Bir Örnek: 6 Şubat Depremleri

63. Oturumunun uzlaşılan sonuçlarından olan sürdürülebilir altyapının eksikliği Türkiye’de 6.02.2023 tarihinde gerçekleşen ve 10 şehri etkileyen 2 adet büyük deprem sonrası görülmüştür. Bilindiği üzere, doğal afetler sonrasında toplumsal cinsiyet temelli şiddet, insan ticareti ve cinsel şiddet vakaları yükselme eğilimindedir.⁹ 63. Oturumun 16. Maddesinde de bu konu açıklıkla belirtilmiştir. Depremden etkilenen kadın ve kız çocuklarıyla ilgili yapılan bir cinsel sağlık ve üreme sağlığı saha çalışmasında kriz ve afet bölgelerinin mevcut ihtiyaçlardan yoksun oldukları, temiz su ve hijyene erişimin oldukça kısıtlı olduğu, saha çalışanlarından erkek olması sebebiyle kadın ve kız çocuklarının ihtiyaç duydukları temiz su, temiz iç çamaşır vb. gibi ihtiyaçlarına erişemedikleri saptanmıştır. Kız çocuklarının deprem sonrası geçici barınma alanlarında kalırken cinsel şiddet ve istismara daha açık hale geldiği ve eğitimine devam edemeyen kız çocuklarının “güvende” olacakları düşüncesiyle evlilik yoluyla çocukların cinsel, ekonomik, psikolojik ve fiziksel istismarı vakaları artmış olduğu gözlemlenmiştir.

6. Öneriler

-Kamu kurumları, cinsel şiddet özelinde sağladıkları ve erişilebilir kıldıkları hizmetleri sürekli güncellemeli ve bu alanda çalışan sivil toplum kuruluşları ile işbirliği yapmalıdır.

- Türkiye sistematik olarak özellikle cinsel şiddet vakalarına ilişkin veri paylaşmamakta ısrar etmektedir. Türkiye’de şiddet alanında destek veren kurumlara gelen cinsel şiddet başvuruları ve verilen desteklerin neler olduğu ve son 5 yılı kapsayacak şekilde ayrıştırılmış veri paylaşılmalıdır.

-Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanabilmesi için başta Milli Eğitim Bakanlığı olmak üzere Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın eğitim için hangi eylemleri gerçekleştireceği açıklanmalıdır.

⁸ Bir örnek: Yıllarca Sustular Şimdi Konuşuyorlar

<https://www.indyturk.com/node/268671/haber/y%C4%B1llarca-sustular-%C5%9Fimdi-konu%C5%9Fuyorlar-sosyal-medya-cinsel-istismar-ma%C4%9Fdurlar%C4%B1-i%C3%A7in>

⁹ “Why Sexual Violence Increases in Disasters” <https://www.nsvrc.org/blogs/five-reasons-sexual-violence-increases-disasters>

- Türkiye Devleti çocukların evlilik yoluyla istismarını acilen önlemeli ve ilgili koruma tedbirlerini almalıdır.

İmzalayan ECOSOC üyesi kuruluşlar:

Kırmızı Biber Derneği

Uçan Süpürge Vakfı